

Judith van Lent

ALLES OVER BLOEMBOLLEN

De mooiste voorjaarsbloeiers van bol tot bloem

Lannoo

Voorwoord

De lente is altijd mijn favoriete seizoen geweest. Het voelde lang alsof iedereen alleen maar van de zomer hield - van zon, zee en strand - terwijl de lente naar mijn mening een veel gevarieerder en verrassender seizoen is. Mijn bedrijf heet niet voor niets MAY & JUNE. De maanden mei en juni zijn de slotakkoorden van de lente en vormen de brug naar de zomer. Als de bermen vol met fluitenkruid staan en de laatste tulpen in de tuin vergezeld worden door de eerste bloeiende vaste planten, dan weet je: de mooiste tijd is écht aangebroken. Er is weinig dat me zo gelukkig maakt als de eerste bloemen na drie maanden van grijze lucht en bruine tuinen. En van die categorie kan ik over niets zo veel emotie voelen als bloembollen. Dat klinkt misschien gek, maar als je eenmaal meer leert over dit seizoen, en dan specifiek over het enorme scala aan bloemen dat je binnen deze groep kunt vinden, dan kun je bijna niet anders. Ik kan oprecht geroerd zijn door bloembollen. Waarom in hemelsnaam? Ik kan het niet anders antwoorden dan dat ik simpelweg de schoonheid zie van deze bloemen.

Helaas is er nog maar weinig kennis over bloembollen. We stoppen waarschijnlijk gewoon heel willekeurig een paar bollen in de grond en *fingers crossed* dat het er een beetje leuk uitziet. Of we vragen ons af waarom die bloembollen het een jaar mooi doen en daarna weer verdwijnen ('dat zal wel slechte kwaliteit zijn'), terwijl dat volkomen normaal is. We hebben geen idee van wat zich ondergronds afspeelt. Een bloembol is zo complex en compleet gemaakt - dat is een wonderdje op zich als je zou inzoomen op de bol zelf.

Daarom heb ik dit boek geschreven. Om samen de bloembol te leren begrijpen. Ik ga de diepte in op zowel praktijk- als theoriëniveau omdat ik er heilig van overtuigd ben dat je een betere tuinier wordt wanneer je meer kennis hebt over de plant waar je mee werkt. Kennis over de herkomst en de naam bijvoorbeeld, wat je veel zal leren over het gedrag van de plant. En dat levert, hopelijk, weer op dat je minder gefrustreerd raakt wanneer iets niet lukt, omdat je nu begrijpt hoe dat komt. Die algemene kennis gaat je écht helpen, zelfs als je niet zo'n nerd bent als ik, die liever de Latijnse naam kent dan de Nederlandse. Ik ben uiteindelijk een plantenvrouw. Bloembollen heb ik in mijn hart gesloten, al sinds vele jaren terug, en ik denk dat ze ook in jouw hart passen. Niets zo fijn als een tuin vol bloembollen in het voorjaar!

Inhoud

Voorwoord	7
Hoofdstuk 1 - DE WAARDE VAN BLOEM BOLLEN	12
De brug naar de lente	14
Meer met minder ruimte	18
Vroege voedselbron	23
Variatie in stijl	24
Hoofdstuk 2 - DE ANATOMIE VAN EEN BOL	26
Verschil tussen bol en knol	28
De opbouw van een bol	31
Levenscyclus	31
Te vroege scheuten	34
Natte winter	34
Hulp tijdens nattigheid	35
Warme lente	37
Voeding in de lente	37
Plagen en ziektes bij bollen	38
Hoofdstuk 3 - DE GROTE BOLLENLIJST	48
<i>Allium</i> - sierui	50
<i>Camassia</i> - prairielelie	58
<i>Chionodoxa en scilla</i> - sneeuwroem en sterhyacint	62
<i>Crocus</i> - krokus	64
<i>Fritillaria</i> - o.a. kievitsbloem, keizerskroon	68
<i>Galanthus</i> - sneeuwkllokje	74
<i>Hyacinthoides</i> - boshyacint	78
<i>Ipheion</i> - voorjaarsster	82
<i>Iris reticulata</i> - dwergiris	86
<i>Leucojum</i> - lente- of zomerklokje	90
<i>Muscari</i> - blauw druifje	94
<i>Narcissus</i> - narcis	98
<i>Puschkinia</i> - buishyacint	114
<i>Tulipa</i> - tulp	118

OVERZICHT

Welke bloembol is geschikt voor jouw tuin?	136
--	-----

Hoofdstuk 4 - ONTWERPEN MET BLOEMBOLLEN **140**

In de border	142
Buiten de border	158

Hoofdstuk 5 - BOLLEN VOOR DE OOGST **162**

Plukproof bollen	166
Combinatieteelt	169
Bedden inrichten	172
Natuurlijke look	174
Bloembollen plukken	174

Hoofdstuk 6 - POTTEN VOL BLOEMBOLLEN **178**

De perfecte container	181
Goed gevuld	183
De juiste inhoud	184
Basis stappenplan bollenlasagne	186
Instructies bollenlasagne	191
Instructies overbeplanting	191
Tijdens en na de bloei	193
Sterke combinaties	193
1. Kleine groep van 5 potten	194
2. Medium groep van 8 potten	195
3. Grote groep van 12 potten	196
Vroege bloei binnenshuis	197

Hoofdstuk 7 - PLAN JAARKALENDER TO DO'S **200**

PLANNER

Weet wat te doen in elke maand van het jaar	202
Dankwoord	209
Register	212

DE WAARDE

HOOFDSTUK 1

VAN

BLOEM

BOLLEN

Tulp 'La Belle Epoque' met 'Black Hero'
tussen opkomende vaste planten

De lente zou niet hetzelfde zijn als we bloembollen voor altijd achterwege zouden laten. Waar je ze in eerste instantie misschien vooral associeert met een Hollands tafereel, is er zo veel meer te ontdekken in de wereld van bloembollen. Van bollen die heel natuurlijk en onopvallend zijn tot de extreem gecultiveerde tulpen die allesbehalve recht uit de natuur komen. Het is niet zozeer de vraag óf je van bloembollen houdt, maar van wélke bloembollen. Er is namelijk iets voor elke smaak en elke toepassing.

DE BRUG NAAR DE LENTE

Een tuin aanleggen die in de zomer bloeit is niet zo moeilijk (maar een echt goede zomertuin aanleggen wel). De tuincentra staan al in april vol met bloeiende planten die in de zomer hun piek hebben. Die planten horen op dat moment misschien nog wel helemaal niet te bloeien, maar een bloeiende plant geeft inspiratie. Daar gaan klanten als bijen op af. Een *Verbena bonariensis* (ijzerhard) hier en een *Gaura lindheimeri* (prachtkaars) daar en je bent al een heel eind.

Maar waarom zou je je alleen zou focussen op de zomer? Dan is het heel, heel lang wachten tot er na de winter eindelijk iets van kleur verschijnt in de tuin. Je mist daarmee dat geluismomentje na de bruine, kale periode waarin alles zo stil en

verlaten lijkt. Zo jammer, want juist op dat moment hebben we wat vrolijkheid en levendigheid nodig in de tuin om weer nieuwe energie te voelen. Omdat bloembollen in de meeste gevallen kou nodig hebben om goed te ontwikkelen en tot bloei te komen, zijn het vaak bloemen die zich veel eerder laten zien dan andere planten. Terwijl veel vaste planten zich nog even koest houden vanwege de aanhoudende kou en korte dagen,

Narcis 'Toto' met Anemone blanda (anemoon)
en Euphorbia (wolfsmelk) op de achtergrond

Iris reticulata 'Painted Lady' (dwergiris)

Crocus vernus 'King of the Striped' (krokus)

zijn bloembollen allang wakker en volop bezig met hun opmars. Het zijn de signalen dat het ergste voorbij is en dat nieuwe groei eindelijk begint, een subtiele belofte dat de lente eraan komt. Een soort natuurlijke kalenders die zich niets aantrekken van een bepaalde datum op onze klok, maar puur functioneren op bodemtemperatuur, licht en het verloop van de seizoenen. Dat maakt dat ze op een unieke manier een brug vormen van

winter naar lente, én van lente naar zomer. Niet alleen luiden ze de eerste bloei in na die koude, donkere maanden, ze weten ook de late lente moeiteloos met de vroege zomer te verbinden door onder andere laatbloeiers zoals *Allium* (sierui) en *Camassia* (prairielelie). Met bloembollen kun je in theorie - en met een goede planning en indeling - genieten van een doorlopende bloei van januari tot diep in juli.

Velden vol *Galanthus* (sneeuwkllokje)

ALLIUM

Sierui

Iedereen kent *Allium* (sierui) wel, of dat nu is op basis van een plaatje of de echte naam. Hoewel we dit deel van het boek beginnen met deze bloembol, is het de laatst bloeiende van het seizoen. De sierui luidt de zomer in en doet dat meteen ook echt goed. Als je het mij vraagt, zijn er drie soorten bloembollen die onmisbaar zijn in een tuin: narcis, tulp en sierui. Het zijn er eigenlijk nog meer, praktisch alle soorten die ik met je ga delen zijn onmisbaar, op een enkele na. Dan wordt de lijst alleen zo lang, en als je dan toch moet kiezen, heb je met deze drie soorten - narcis, tulp, sierui - een hele lange periode van bloei te pakken. *Allium* is een grote bloem die opvalt, waar bijen en vlinders dol op zijn, en die een statement vormt in de tuin. Zoals ik al zei: onmisbaar.

Herkomst

Het zal je niet verbazen, maar het woord *Allium* betekent knoflook in het Latijn. Alle soorten binnen dit geslacht vallen binnen de look-familie en ruiken dan ook sterk naar ui of *knoflook*. De herkomst is heel gevarieerd. Er zijn soorten die inheems zijn, de gewone bieslook (*Allium schoenoprasum*) en daslook (*Allium ursinum*) bijvoorbeeld.

Andere soorten komen uit Centraal-Azië met landen zoals Kazachstan, Oezbekistan en Kirgizië, maar ook het Midden-Oosten en de Kaukasus zijn vertegenwoordigd. Zelfs in Noord-Afrika en Noord-Amerika zijn wilde soorten te vinden. Kortom: een heel gevarieerd geslacht. Omdat het geslacht *Allium* zowel uit eetbare ui- en knoflooksoorten als sieruien bestaat, is het dan ook een grote familie. De sieruien komen vooral uit Centraal-Azië.

Soorten

Schrik niet, maar er zijn tot wel 900 soorten die bij het geslacht *Allium* horen. Je kunt die opdelen in drie groepen: eetbare soorten, sieruien en verwilderaars. Bij die laatste groep horen daslook (*Allium ursinum*), kraailook (*Allium vineale*) en wilde ui (*Allium canadense*, inheems in Noord-Amerika). Omdat we het hier hebben over een boek voor de siertuin laat ik de eetbare moestuinsoorten even achterwege. Bij de sieruien horen heel veel soorten. Dit is een snel lijstje van soorten die je in de siertuin tegenkomt: *A. giganteum*, *A. christophii*, *A. hollandicum*, *A. aflutanense*, *A. sphaerocephalon*, *A. caeruleum*, *A. karataviense*, *A. moly*, *A. schubertii*, *A. neapolitanum*, *A. atropurpureum*, *A. nigrum* en *A. senescens*. Uit die soorten

zijn weer cultivars ontstaan met grotere bloemen, hogere stelen en andere kleuren. De meeste cultivars hebben *Allium hollandicum* of *Allium aflutanense* als moeder. Beide soorten bloeien in mei en juni en worden ongeveer 80 tot 100 centimeter hoog, wat ze niet al te gevoelig maakt voor omvallen of omwaaien. De mooie paarse kleur is ook erg populair. De meeste cultivars, zoals *Allium* 'Purple Sensation', zijn een mix van zowel *A. hollandicum* als *A. aflutanense*. Er zijn ook een aantal soorten die we meer als vaste plant dan als bloembol beschouwen, met name *A. senescens* wordt ingezet als vaste plant. Waar de grotere soorten nog steeds als enkele stelen uit een bol komen, wordt deze soort een klein polletje van veel bloemen.

LIEVELINGS-SOORTEN

Allium nigrum

Prachtige, simpele sierui met een halve bol vol witte bloemen met zwarte puntjes. Grote, sterke soort die zich rustig gedraagt in de tuin, tenzij je de ideale omstandigheden hebt. Dan komen er meer zaailingen op.

Allium

atropurpureum

Een van de meest opvallende

Allium-soorten naar mijn mening, al zullen veel mensen de hele grote soorten verkiezen als eyecatchers. De diepe paarsrode kleur is uniek. Ik combineer 'm graag met *A. nigrum* en *Camassia leichtlinii* 'Sacajawea'.

Allium

'Pink Jewel'

'Pink Jewel' is min of

meer een roze variant van *A. atropurpureum*. Heel bijzonder qua kleur en prachtig om te combineren met de voorgaande twee soorten.

Allium

'Mount Everest'

Een fijne basissoort

die je meestal wel in mijn beplantingsplannen terugvindt. Een beetje pluizig wit, mooi rond en lang bloeiend.

Allium 'Purple Sensation'

Nog zo'n basissoort, maar

dan paars. Eigenlijk een paarse versie van 'Mount Everest'. Als je een luchtiger versie wilt die iets lager blijft, kun je voor 'Purple Rain' gaan.

Tip

Gebruik meerdere *Allium*-soorten om de bloeiperiode te verlengen.

Allium roseum (roze knoflook)

Een apart soortje, heel laagblijvend en passend bij een rotstuin. Als je deze bolletjes in een drukke border zet, verdwijnen ze heel snel, dus een wat lagere samenstelling of randje is passender.

Allium 'Summer Drummer'

Grote bollen die volgepakt zitten met paarsroze bloemetjes. Een enorme magneet voor hommels.

Allium sphaerocephalon

Deze sieruitjes noemen we ook wel trommelstokjes - en je snapt meteen waarom. Vrij dunne stelen met een uit de kluiten gewassen bieslookbloem. Daar doet het nog het meest aan denken.

Allium senescens 'Summer Beauty'

Deze soort gebruik ik als vaste plant en is prachtig. Meer lila dan paars en lang bloeiend. Ik zet 'm het liefst in elke zonnige, droge tuin. Wat een feest.

Allium 'Millennium'

Deze soort heeft een stukje DNA van *Allium senescens* in zich en gedraagt zich daarom hetzelfde. De bloemen zijn bollier en paarser.

PLEK

Er zitten lichte verschillen tussen de voorkeuren voor grondsoort en zonligging per groep. De daslook-achtige soorten in de verwilderende groep zijn inheems in onze eigen omgeving en daarom gewend aan vochtige, rijkere grond dan alle andere *Allium*-soorten. Lichte schaduw is dan op z'n plek. De sieruien-groep komt juist uit compleet andere gebieden en heeft volle zon en droge voeten nodig. Die grond hoeft niet voedzaam te zijn. In feite kun je ze verwaarlozen wanneer ze genoeg zonuren krijgen en de grond goed doorlatend is. De manier waarop *Allium* zich uitbreidt en herbloeit, is bijzonder te noemen. Ook daarin zit verschil tussen de soorten en zelfs tussen cultivars. We kijken dan in eerste instantie naar de sieruien-groep die droge, redelijk arme grond gewend zijn. De bol die je plant, bloeit de late lente daarna met één steel en een grote bloem. Tijdens die bloei

Allium basalticum 'Silver Spring'

ONTWERPEN

HOOFDSTUK 4

MET

BLOEM

BOLLEN

Het is wel duidelijk: bloembollen zijn een verrijking voor de tuin. Het maakt uiteindelijk niet uit op welke manier je ze inzet, áls je ze maar gebruikt. Of dat nu in een keurige border is, met een prachtig kleurenpalet perfect op elkaar afgestemd, of in een wekje vol verwilderende soorten.

Bloembollen zijn veelzijdig, ik hoop dat je dat intussen hebt kunnen ontdekken. Maar hoe gebruik je ze op zo'n manier dat ze impact maken in je tuin? In dit hoofdstuk gaan we dat bekijken, maar voor we daaraan beginnen, wil ik eerst inzoomen op de toepassing in twee grote lijnen: binnen en buiten een border. Met border bedoel ik een gekaderd stukje tuin waar op elkaar afgestemde sierbeplanting staat. Het oogt meestal een stuk netter, duidelijk door mensen bij elkaar gezet om er 'mooi' te staan wezen. Buiten de border hebben we het over verwilderde stukjes tuin. Daar moet het juist lijken alsof de natuur haar gang kon gaan zonder tussenkomst van mensen. Dat is bijna nooit het geval - er is altijd wel iets van invloed van mensen - maar het ziet er heel natuurlijk en organisch uit. Hier laten we bloembollen verwilderen omdat we niet jaarlijks nieuwe bollen gaan aanplanten. De grote wens is uiteindelijk een stukje natuur in de tuin, het liefst zonder dat wij daar voortdurend nodig zijn om onderhoud te plegen. Laten we beginnen met de nette versie van een border, om daarna verder te gaan met de wilde stukken van de tuin.

IN DE BORDER

Kleurencombinaties

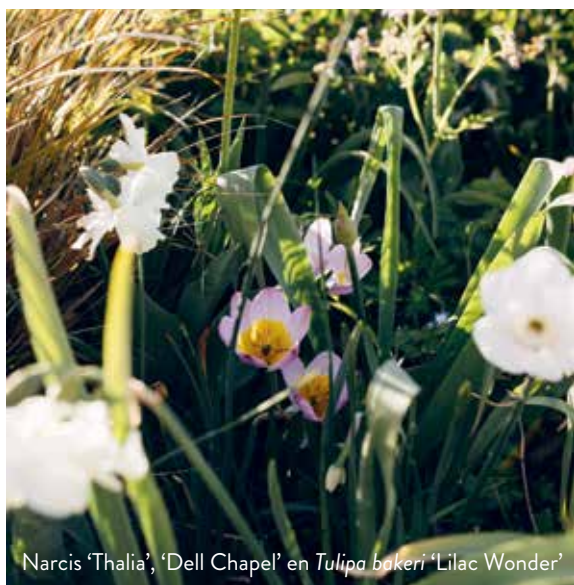
Het gebruik van kleur doet iets met je tuin. Er is weinig zo mooi als een palet van tinten, zacht of donker, dat perfect op elkaar afgestemd is. Het maakt de impact van planten nog zo veel groter. En perfect afgestemd hoeft niet te betekenen dat het altijd de meest logische en veilige kleuren naast elkaar zijn. Je kunt op heel veel

Tulp 'White Triumphator', 'Black Hero' en 'Salmon van Eijk' tussen de bloesem van een 'Elstar' appelboom

Narcis 'Elka'

Narcis 'Thalia', 'Dell Chapel' en *Tulipa bakeri* 'Lilac Wonder'

verschillende manieren een palet samenstellen. In een gekaderde border is het gebruik van kleurcombinaties het meest logisch, zeker als je veel tulpen inzet. Deze groep bloembollen biedt je de meeste keuzemogelijkheden van alle soorten. Van heel licht tot bijna zwart, van geel, rood, oranje, paars tot blauw. Vrijwel alle kleuren zijn vertegenwoordigd. Dat maakt tulpen dé bol om de meest bijzondere combinaties te

maken. Narcissen kunnen dat ook, maar blijven binnen dezelfde kleurenfamilies van geel, oranje, wit en een beetje roze. Als je graag met kleur werkt, zijn tulpen onmisbaar. Een paar manieren om kleurcombinaties te maken die ik graag wil toelichten, zijn de ton-sur-tonmethode, complementaire kleuren, analoge kleuren en de driehoekscombinatie. Hierbij wordt verwezen naar de kleurencirkel. Voor het gemak even